

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2023-15-27L** Rīgā

17.01.2024.

Nr. 6-6/2

Latvijas Ārstu biedrība
lab@arstubiedriba.lv

Latvijas Ārstu biedrības Aroda tiesa
arodtiesa@arstubiedriba.lv

Latvijas Psihoterapeitu biedrība
valde@psihoterapija.lv

**Latvijas neatkarīgo psihoterapeitu un
psihoterapijas speciālistu asociācija**
Brīvības iela 82
Rīga, LV-1001

Veselības ministrija
vm@vm.gov.lv

Izglītības un zinātnes ministrija
pasts@izm.gov.lv

Labklājības ministrija
lm@lm.gov.lv

Par Latvijas Ārstu biedrības Aroda tiesas procesa atbilstību labas pārvaldības principam un psihoterapeita profesijas standartu

Tiesībsargs 2023.gada 4.aprīlī ir saņēmis iesniegumu no sertificēta ārsta psihoterapeita (turpmāk – Iesniedzējs) par Latvijas Ārstu biedrības (turpmāk – Ārstu biedrība) Aroda tiesas (turpmāk – Aroda tiesa) rīcību, izskatot pret Iesniedzēju vērstu personas sūdzību. Iesniedzējs norādīja, ka sniedz konsultācijas arī kā Latvijas Psihoterapeitu biedrības (turpmāk – LPB) sertificēts psihoterapijas speciālists, un persona, kas iesniedza sūdzību Ārstu biedrībā, no Iesniedzēja nav saņēmusi ārstniecības pakalpojumus, bet tikai psihoterapijas speciālista konsultācijas. Līdz ar to Iesniedzējs

uzskata par nepamatotu Aroda tiesas pret viņu ierosināto pārbaudes procesu par pārkāpumiem ārsta profesionālajā darbībā. Iesniedzējs norādīja arī uz komunikācijas nepilnībām Aroda tiesas procesa norisē, kas neatbilst labas pārvaldības principam un ierobežo Iesniedzēja Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) noteiktās tiesības.

Pamatojoties uz minēto iesniegumu, tiesībsargs 2023.gada 24.aprīlī ir ierosinājis pārbaudes lietu Nr.2023-15-27L par labas pārvaldības principa ievērošanu Aroda tiesas procesā. Pārbaudes lietas ietvaros tika pieprasīta un saņemta papildu informācija no Ārstu biedrības, Veselības ministrijas, Labklājības ministrijas, LPB, kā arī izvērtēta Iesniedzēja sniegtā informācija un tiesiskais regulējums.

Izvērtējot tiesībsarga rīcībā esošos dokumentus un informāciju, kas attiecas uz izskatāmo jautājumu, kopsakarā ar tiesisko regulējumu, konstatējams sekojošais.

[1] Pārbaudes lietā konstatētie faktiskie apstākļi

2023.gada 25.janvārī Ārstu biedrība nosūtīja Iesniedzējam uz e-pasta adresi informācijas pieprasījumu par sūdzību, kas tika iesniegta pret Iesniedzēju saistībā ar viņa kā ārsta psihoterapeita darbību.

Iesniedzējs 2023.gada 1.februārī atbildē Ārstu biedrībai norādīja, ka nav sniedzis Pieprasījumā norādītajai personai ārsta psihoterapeita pakalpojumus, bet gan LPB sertificēta psihoterapijas speciālista konsultācijas. Iesniedzējs norādīja, ka praktizē kā ārsts psihoterapeits tikai vienā ārstniecības iestādē. Persona, kuras vārdā iesniegta sūdzība pret Iesniedzēju, neesot ārstējusies šajā ārstniecības iestādē, ko apliecina ārstniecības iestādes izsniegta izziņa, un nav bijusi Iesniedzēja pacients. Iesniedzējs tiesībsargam norādīja, ka informēja par šiem faktiem Ārstu biedrību.

Papildus 2023.gada 4.aprīļa iesniegumam pārbaudes lietas izskatīšanas laikā tiesībsargs saņēma Iesniedzēja 2023.gada 26.aprīļa, 8.maija, 17.maija, 22.maija, 20.jūnija, 26.jūnija, 20.jūlija, 15.augusta, 20.septembra, 25.septembra, 29.septembra, 3.novembra, 22.novembra, 4.decembra un 29.decembra iesniegumus. Vairāki no šiem iesniegumiem tika adresēti arī Ārstu biedrībai un ietver jautājumus Aroda tiesai.

Iesniedzējs pirmreizēji 2023.gada 7.februāra vēstulē un atkārtoti turpmākajās vēstulēs lūdza Aroda tiesai skaidrot:

“1. Vai Aroda tiesai ir saistošs Satversmes 92.pants?

2. Kāda procesa vai lietas sakarā es tieku aicināts sniegt paskaidrojumus: vai tas ir administratīvais process, kuru tajā skaitā regulē Administratīva procesa likums, vai tas ir administratīva pārkāpuma process, kuru tajā skaitā regulē Administratīvas atbildības likums, vai tas ir cita rakstura process, kas tiek regulēts ar kādu citu tiesību aktu? Lūdzu sniegt man rakstveida atbildi uz minēto jautājumu, jo man ir tiesības zināt, kādā procesā es tieku aicināts un, kāds ir tiesisks pamats šāda veida un rakstura procesam?

3. Kāds ir mans procesuālais statuss procesā, kurā tieku aicināts sniegt Aroda tiesai paskaidrojumus? Kādā tiesību aktā šāds mans procesuālais statuss ir atrunāts?

4. Kādas ir manas tiesības, pienākumi, ņemot vērā manu procesuālo statusu Aroda tiesas uzsāktajā procesā?

5. Kāda ir lietas procesuālā kārtība, kāds normatīvais akts to nosaka?

6. Vai uzsāktajā procesā (lietā) Aroda tiesa pieņems kādu procesuālo nolēmumu un ja pieņems, vai šāds nolēmums būs pārsūdzams?

7. Kāds ir Aroda tiesas sastāvs un kādā sastāvā tiek plānots skatīt procesu, kurā es tieku aicināts sniegt paskaidrojumu?

8. Vai man tiks nodrošinātas tiesības izteikt noraidījumu Aroda tiesas sastāvam vai kādam sastāva aroda tiesnesim? Jā šāda tiesība man tiks nodrošināta, lūdzu paskaidrot, kad tas tiks darīts?

9. Vai Aroda tiesa ir iepazinusies ar manu Atbildi uz Pieprasījumu un, vai man tiks sniegta Aroda tiesas rakstveida nostāja attiecībā uz Atbildē norādīto faktu – to, ka neesmu sniedzis personai [...] ārstniecības pakalpojumus?

10. Kāds ir kopējais uzsāktā procesa ilgums, kādi ir procesuālie termiņi atsevišķiem procesa posmiem (piemērām, iepazīšanās ar lietas materiāliem, paskaidrojuma sniegšanai utt.), kur tie ir reglamentēti?

11. Vai manā pašreizējā statusā šajā procesā man ir tiesības uz kvalificēta jurista jeb zvērināta advokāta palīdzību?

12. Vai man ir tiesības iepazīties ar procesa (lietas) materiāliem? Ja man ir tādas tiesības, tad kādā apjomā esmu tiesīgs ar tiem iepazīties un, vai man lietas materiālu kopijas tiks nodrošinātas papīra formā vai elektroniski uz elektronisko pastu?

13. Pie apstākļiem, kad es tieku telefoniski aicināts ierasties uz Aroda tiesu, lai sniegtu paskaidrojumus uz Iesniegumu, vai man tiks nodrošinātas tiesības savlaicīgi iepazīties ar Iesnieguma saturu līdz manu paskaidrojumu sniegšanai kā tas tiek darīts Latvijas Republikā gan civilprocesā, gan administratīva pārkāpuma procesā, gan arī administratīvajā procesā?

14. Vai Aroda tiesas darbību reglamentējošie normatīvie akti paredz personas tiesības sniegt savus paskaidrojumus rakstiski (šis jautājums tiek uzdots tādēļ, ka tiesības sniegt rakstveida paskaidrojumus Latvijā tiek nodrošinātas gan civilprocesā, gan administratīva pārkāpumu procesā, gan arī administratīvajā procesā.

15. Vai Aroda tiesa savā darbībā vadās pēc tādiem vispārīgajiem tiesību principiem kā pušu tiesību līdztiesīgums, sacīkste, objektivitāte, lietas izskatīšanas atklātums, cilvēktiesību un pamattiesību nodrošināšana.”

Iesniedzējs 2023.gada 4.aprīlī e-pasta vēstulē saņēma uzaicinājumu uz Aroda tiesas sēdi 2023.gada 26.aprīlī. E-pasta vēstulē tika norādīts, ka Iesniedzējs var ierasties Aroda tiesā, lai iepazītos ar lietas materiāliem, iepriekš saskaņojot ierašanās laiku. E-pasta vēstulei tika pievienots arī izraksts no Aroda tiesas nolikuma ar informāciju par Aroda tiesā pārbaudāmās personas tiesībām. Nolikumā ir atrodamas atbildes uz vairākiem Iesniedzēja jautājumiem, piemēram, par tiesībām iepazīties ar lietas materiāliem, tiesībām pieaicināt aizstāvi, tiesībām izteikt noraidījumu Aroda tiesas sastāvam, u.tml.

Tiesībsargs 2023.gada 27.aprīlī vērsās Ārstu biedrībā, lūdzot:

- sniegt atbildes uz Iesniedzēja uzdotajiem jautājumiem; gadījumā, ja atbildes ir sniegtas iepriekš, aicinot iesniegt dokumentus, kas to apliecina;

- skaidrot, kādēļ atbildes uz Iesniedzēja jautājumiem netika sniegtas; skaidrot, vai pastāv oficiāla saziņas procedūra jautājumos, kas skar sūdzības izskatīšanu un ārstniecības personu rīcības pārbaudi Aroda tiesā; skaidrot, pēc kādiem noteikumiem vadījās Aroda tiesa Iesniedzēja gadījumā;

- skaidrot, kādēļ Iesniedzējs tiek pārbaudīts Aroda tiesā, ņemot vērā, ka viņš konkrētajā gadījumā nav sniedzis ārstniecības pakalpojumus;

- iesniegt citu informāciju, kas attiecas uz konkrēto lietu, gadījumā, ja Ārstu biedrība uzskata to par būtisku.

2023.gada 25.maijā tiesībsargs saņēma Ārstu biedrības atbildi¹. Ārstu biedrība, cita starpā, norādīja², ka lietā notiek lēmuma sastādīšana, kas, ņemot vērā Iesniedzēja lielo

¹ Vēstules Nr.01.23.2/93.

² Ar detalizētu Ārstu biedrības atbildē sniegto informāciju var iepazīties šī atzinuma 3.1.punktā.

iesniegumu skaitu un uzdoto juridiski teorētisko jautājumu apjomu, prasa ilgāku laiku nekā parasti, taču paredzams, ka lēmums lietā varētu tikt sastādīts un apstiprināts **līdz 2023. gada jūnija beigām**. Ārstu biedrība atbildē tiesībsargam norādīja, ka lēmumā tiks sniegtas izvērstas atbildes uz Iesniedzēja uzdotajiem juridiski teorētiska rakstura jautājumiem.

Ņemot vērā, ka tiesībsargs turpināja saņemt iesniegumus, kuros Iesniedzējs atkārtoti norādīja, ka nesaņem atbildes uz Aroda tiesai un Ārstu biedrībai adresētiem iesniegumiem, tostarp uz Aroda tiesas sastāva noraidījuma pieteikumu, tiesībsargs 2023.gada 21.jūlijā atkārtoti vērsās Ārstu biedrībā ar lūgumu līdz 2023.gada 21.augustam informēt tiesībsargu par Iesniedzējam sniegtajām atbildēm, kā arī sniegt informāciju par Aroda tiesas komunikāciju ar Iesniedzēju laika posmā no 2023.gada 24.aprīļa līdz 21.jūlijam, un sniegt jebkādu citu informāciju, kas Ārstu biedrības ieskatā ir būtiska pārbaudes lietas izskatīšanai.

Papildus, ņemot vērā, ka lēmuma pieņemšana Iesniedzēja lietā ir aizkavējusies, tiesībsargs lūdza Aroda tiesu un Ārstu biedrību sniegt atbildes uz Iesniedzēja uzdotajiem jautājumiem. Tiesībsargs 21.jūlija vēstulē lūdza arī izskatīt Iesniedzēja izteikto noraidījumu Aroda tiesas sastāvam un paziņot Iesniedzējam lēmumu saskaņā ar Aroda tiesas Nolikuma 75.punktu. Atbilde uz tiesībsarga š.g. 21.jūlija vēstuli netika saņemta.

Aroda tiesa pieņēma lēmumu Iesniedzēja lietā 2023.gada 22.decembrī³ (turpmāk – Lēmums). Iesniedzējs norāda, ka Lēmums viņam tika paziņots 2023.gada 29.decembrī. Lēmumā tika sniegtas arī atbildes uz Iesniedzēja uzdotajiem jautājumiem par lietas izskatīšanu Aroda tiesā. Atbildes uz Iesniedzēja jautājumiem ir ļoti skaidras un konkrētas, un Lēmuma saturs pamatojuma daļā atbilst Ārstu biedrības 25.05.2023. atbildē tiesībsargam sniegtajai argumentācijai.

[2] Tiesiskais regulējums

[2.1] Satversmes 90. pants nosaka: “Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.”

Satversmes 104.panta pirmais teikums nosaka: “Ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības.”

Satversmes 106.panta pirmais teikums nosaka: “Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.”

[2.2] Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 10.panta piektajā daļā ir nostiprināts labas pārvaldības princips, kas ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.

Saskaņā ar **Administratīvā procesa likuma** 1.panta pirmo daļu iestāde ir tiesību subjekts, tā struktūrvienība vai amatpersona, kurai ar normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu piešķirtas noteiktas valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā. Privātpersona, kurai ar normatīvo aktu ir piešķirtas tiesības īstenot publisko varu – izdot administratīvos aktus, arī ir uzskatāma par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē⁴.

³ Lēmums Nr.01.23.2/210, lieta Nr.AT-2023/01.

⁴ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.A420220917, SKA-401/2020.

Saskaņā ar VPIL 40.panta pirmo daļu publiska persona var deleģēt privātpersonai un citai publiskai personai (turpmāk – pilnvarotā persona) pārvaldes uzdevumu, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk. Privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt ar ārēju normatīvo aktu vai līgumu, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā, ievērojot VPIL 41.panta otrās un trešās daļas noteikumus⁵. Privātpersonai nevar deleģēt administratīvo aktu izdošanu, izņemot gadījumus, kad tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā⁶.

Publiskā persona var deleģēt pārvaldes uzdevumus, kuru izpilde ietilpst šīs publiskās personas vai tās iestādes kompetencē⁷. Deleģējot pārvaldes uzdevumus, par funkcijas izpildi kopumā atbild attiecīgā publiskā persona⁸.

VPIL 43.panta pirmā daļa noteic, ka, deleģējot pārvaldes uzdevumu, ārējā normatīvajā aktā nosaka iestādi, kuras padotībā atrodas pilnvarotā persona attiecībā uz konkrētā uzdevuma izpildi; savukārt šī panta trešā daļa noteic, ka uzraudzībai pār pārvaldes uzdevuma izpildi jābūt pilnīgai un efektīvai. Gadījumā, ja likumā nav noteikta iestāde, kuras padotībā atrodas pilnvarotā persona attiecībā uz konkrētā uzdevuma izpildi, uzraugošā iestāde būs tā valsts pārvaldes iestāde, kuras atbildībā pēc būtības ir konkrētā valsts pārvaldes funkcija⁹.

Ārstniecības likuma 29.panta otrās daļas 1.punkts deleģē Ārstu biedrībai valsts pārvaldes funkciju – ārstu un zobārstu profesionālās darbības sertifikāciju: “(2) Ārstniecības personu sertifikāciju atbilstoši kompetencei veic: 1) Latvijas Ārstu biedrība — ārstu un zobārstu sertifikāciju; [..]” Ārstniecības likumā nav noteikta iestāde, kuras padotībā atrodas Ārstu biedrība attiecībā uz ārstu sertifikāciju. Noskaidrojot, kuras valsts pārvaldes iestādes atbildībā pēc būtības ir konkrētā valsts pārvaldes funkcija, secināms, ka attiecībā uz ārstu sertifikāciju Ārstu biedrība ir Veselības ministrijas padotībā.

Ārstniecības likuma 29.panta pirmā daļa¹⁰ noteic, ka ārstniecības personu sertifikācijas kārtību nosaka Ministru kabinets.

Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.943 “Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr.943) nosaka ārstniecības personu sertifikācijas kārtību, kā arī sertifikāta anulēšanas un tā darbības apturēšanas nosacījumus un kārtību.

Noteikumu Nr.943 79.4.apakšpunkts noteic, ka sertifikācijas padome, kura pieņēmusi lēmumu par attiecīgā sertifikāta piešķiršanu, anulē ārstniecības personas sertifikātu gadījumā, ja attiecīgajai sertifikācijas institūcijai ir kļuvis zināms, ka ārstniecības persona profesionālajā darbībā ir būtiski pārkāpusi profesionālo darbību reglamentējošos normatīvos aktus un ētikas normas.

Noteikumu Nr.943 80.1.apakšpunkts noteic, ka, izskatot šo noteikumu 79.4.apakšpunktā minēto gadījumu, lēmumu ārstniecības personas profesionālās darbības izvērtēšanas ietvaros pieņemt Ārstu biedrības Sertifikācijas padome pēc Ārstu biedrības Aroda tiesas vai Ētikas komisijas priekšlikuma.

Noteikumu Nr.943 86.punkts noteic, ka Sertifikācijas padomes lēmumu par sertifikāta piešķiršanu, par atteikumu piešķirt sertifikātu, par ārstniecības personas resertifikāciju vai par atteikumu veikt resertifikāciju, par izsniegtā sertifikāta darbības

⁵ VPIL 40.panta otrā daļa

⁶ VPIL 41.panta trešās daļas 1.punkts

⁷ VPIL 41.panta pirmā daļa

⁸ VPIL 41.panta pirmās daļas otrais teikums

⁹ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022.gada 22.decembra lēmums lietā Nr.680028422, SKA-963/2022, 10.punkts.

¹⁰ Redakcijā pirms 03.01.2024.grozījumu spēkā stāšanās.

apturēšanu vai tā anulēšanu var apstrīdēt Veselības ministrijā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Gan no Noteikumu Nr.943 86.punkta regulējuma, gan no Veselības ministrijas nolikumā noteiktās kompetences secināms, ka Veselības ministrija pārrauga Ārstu biedrību attiecībā uz valsts deleģētās funkcijas – ārstu un zobārstu sertifikācijas īstenošanu.

[2.3] Ārstniecības likuma 37.panta pirmā daļa nosaka, kas ir ārsta profesija:

“(1) Ārsts ir ārstniecības persona, kura ieguvusi izglītību, kas atbilst likumā “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” noteiktajām prasībām, un kura ar zinātniski pamatotu medicīnisko darbību tieši vai netieši iedarbojas uz cilvēku un savas profesionālās darbības ietvaros:

1) veic slimību profilaksi, diagnostiku, ārstēšanu un pacientu medicīnisko rehabilitāciju;

2) novērtē slimības un to izraisītos funkcionēšanas ierobežojumus ķermeņa, aktivitātes un dalības līmenī;

3) pēta slimības izcelsmi un profilakses iespējas.”

Ārstniecības likuma 39.pants nosaka: “Ārsts darbojas specialitātē (specialitātes var būt vairākas), kas noteikta ārsta sertifikātā. Ārsts drīkst darboties apakšspecialitātē, papildspecialitātē vai lietot atsevišķu izmeklēšanas vai ārstēšanas metodi tikai tad, ja viņam ir ārsta sertifikāts pamatspecialitātē.”

Likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 2.panta pirmā daļa noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt profesionālās darbības atbilstību noteiktām kvalitātes prasībām un kritērijiem, ja šī darbība ir saistīta ar sabiedrības interešu aizsardzību, tās drošību un veselības aizsardzību, kā arī aizsargāt atsevišķas sabiedriski nozīmīgas profesijas pret nekvalificētu personu iesaistīšanu tajās, nosakot šīm profesijām paaugstinātas prasības.

Likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 5.pants nosaka: “Šajā likumā noteikto reglamentēto profesiju un to specialitāšu, apakšspecialitāšu vai papildspecialitāšu nosaukumu izmantošana ir atļauta tikai gadījumos, kad attiecīgajai personai ir atbilstošs likumā noteikts izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinošs dokuments. Šis noteikums attiecas arī uz amatu nosaukumiem, ja tie ir identiski ar šajā pantā minētajiem nosaukumiem”.

Atbilstoši **likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 9.panta pirmās daļas 1.punktam** ārsts ir reglamentētā profesija, kurā minimālās prasības profesionālās kvalifikācijas iegūšanai nosaka Ministru kabinets.

Likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 10.panta pirmā daļa noteic, ka personas prakses tiesības kādā no ārsta profesijas pamatspecialitātēm apliecina augstākās izglītības diploms par akreditētas pilna laika medicīniskās studiju programmas apguvi, profesionālās kvalifikācijas sertifikāts, kas iegūts Ārstniecības likumā noteiktajā kārtībā, un personas iekļaušana ārstniecības personu reģistrā.

Ministru kabineta 2009.gada 24.marta noteikumu Nr.268 “Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu apjomu” (turpmāk – Noteikumi Nr.268) 274.punkts noteic, ka psihoterapeits ir ārsta pamatspecialitāte.

Noteikumu Nr.268 275.punkts noteic, ka psihoterapeita kompetencē ir “slimību, ciešanu un traucējumu (psihisko, psihosomatisko, somatopsihisko, uzvedības, afektīvi kognitīvo un attiecību, kā arī seksuālās dzīves) etioloģijas, patoģenēzes, diagnostikas, ārstēšanas, profilakses, konsultēšanas un rehabilitācijas noteikšana, pamatojoties uz integratīvu biopsihosociālu pieeju. Psihosomatisko, psihisko un uzvedības traucējumu (slimību) profilaksē, konsultēšanā un ārstēšanā lieto psihodinamiskās psihiatrijas, psihosomatiskās medicīnas un medicīniskās psihoterapijas metodes”.

Noteikumu Nr.268 276.punkts nosaka, kādām teorētiskām zināšanām un praktiskām iemaņām jābūt psihoterapeitam, lai veiktu ārstniecisko darbību; savukārt 277.punkts nosaka prasības studijām rezidentūrā.

Ministru kabineta 2006.gada 6.jūnija noteikumu Nr.460 “Noteikumi par specialitāšu, apakšspecialitāšu un papildspecialitāšu sarakstu reglamentētajām profesijām” (turpmāk – Noteikumi Nr.460) 1.pielikuma “Reglamentēto profesiju specialitāšu un apakšspecialitāšu saraksts” 19.punktā profesija “psihoterapeits” ir norādīta kā reglamentētās profesijas “ārsts” specialitāte.

Ministru kabineta 2017.gada 1.jūnija noteikumu Nr.264 “Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām” (turpmāk – Noteikumi par profesiju klasifikatoru) pielikumā “Profesiju klasifikators” profesija “**psihoterapeits**” ir iekļauta ar kodu “2212 96” atsevišķajā grupā “2212 Specialitāšu ārsti”.

Šīs grupas profesiju uzdevumi ir: “Izmeklēt pacientu; noteikt pacientam specializētus diagnostiskos izmeklējumus; sagatavot zinātniskos rakstus un pārskatus medicīnas nozarē; novērtēt pacienta veselības stāvokļa izmaiņas ārstēšanas laikā; veikt ķirurģiskas operācijas; nodrošināt specializētu ārstēšanu pirms grūtniecības, grūtniecības, dzemdību vai pēcdzemdību laikā; informēt pacientu par pasākumiem saslimšanu profilaksei vai ārstēšanas uzlabošanai; saņemt un sniegt pacienta ārstniecības procesa nodrošināšanai nepieciešamo informāciju no citiem ārstniecības procesā iesaistītajiem speciālistiem; nosūtīt pacientus uz stacionāru, pie citiem speciālistiem; sniegt informāciju pacientam un viņa piederīgajiem; veikt autopsijas un noteikt nāves cēloni; plānot un piedalīties dažādu slimību izplatības ierobežošanas programmās; pētīt cilvēku slimības, ārstēšanas un profilakses metodes attiecīgā medicīnas specialitātē.”

Noteikumos par profesiju klasifikatoru profesija “psihoterapijas speciālists” ir iekļauta ar kodu “2634 12” atsevišķajā grupā “2634 Psihologi”, un šī profesiju grupa nav saistīta ar ārstniecību.

Šīs grupas profesiju pamatuzdevumi ir: “Izstrādāt testus, noteikt psihiskos, fiziskos un citus raksturlielumus, interpretēt un novērtēt konsultēšanas rezultātus; analizēt iedzimtības, sociālo, profesionālo un citu faktoru ietekmi uz personības domāšanu un izturēšanos; konsultēt psiholoģijas jautājumos, sarunāties ar atsevišķām personām un grupām, kā arī sniegt no tā izrietošos pakalpojumus; uzturēt nepieciešamos kontaktus ar saskarpersonām, ar ģimenes locekļiem, izglītības iestāžu vadītājiem, darba devējiem, un dot ieteikumus jautājumu atrisināšanai un problēmu noregulēšanai; veikt klientu psiholoģisko izpēti saskaņā ar psihologa norādījumiem: psiholoģisku testēšanu, anketēšanu, intervēšanu, kā arī konsultēšanu vienkāršākās klienta problēmsituācijās, nobeigumposmā apstrādājot un apkopojot ievāktos datus atbilstoši psiholoģijas zinātnes prasībām, sagatavojot pārskatus par tiem un piedaloties to analizē kopā ar psihologu; informēt klientu par izpēti vai konsultēšanas gaitu un psihologa pārraudzībā izvērtēt rezultātus; piedalīties psiholoģiskās adaptācijas un attīstības veicināšanas programmu un rehabilitācijas programmu īstenošanā psihologa pārraudzībā; veikt zinātniskos pētījumus,

prezentēt to rezultātus; pētīt psiholoģiskos faktorus un emocionālos personības traucējumus; veicināt cilvēka resursu optimizāciju izglītībā, ražošanā, tirdzniecībā, ģimenē, pārvaldē un citās sociālajās jomās; strādājot psihologa vadībā, analizēt un piemērot psiholoģijas zinātnes teorētiskos un empīriski pamatotos principus; izvirzīt psiholoģiskās palīdzības sniegšanas mērķus; veikt indivīda, grupas vai organizāciju psiholoģisko izpēti (novērtēšanu); novērtēt psiholoģiskās palīdzības sniegšanas efektivitāti; sniegt profesionālu palīdzību psihosociālās labklājības un psihiskās veselības jomā, izmantojot psiholoģisku un psihoterapeitisku zināšanu un darba metožu kopumu, kas balstīts uz zinātniski pierādītām teorijām par cilvēka psiholoģisko (psihisko) attīstību, funkcionēšanu, psiholoģisko disfunkciju un iespējamiem izmaiņu procesiem; novērtēt personas psihisko attīstību un psihisko funkcionēšanu, novērst psihoemocionālo disfunkciju (emocionālas, uzvedības vai attiecību problēmas) un esošās grūtības, kā arī uzlabot dzīves kvalitāti; veikt psiholoģisko izpēti un sniegt psiholoģisku atbalstu pacientiem un viņu tuviniekiem dažādos ārstēšanas etapos, lai palīdzētu pārvarēt ar slimību saistītās psiholoģiskās problēmas; veikt pacientu izglītošanu, lai sekmētu atbilstošu attieksmi pret slimību un savu veselības uzvedību (tai skaitā sekmētu pacientu līdzestību); organizēt un veikt preventīvus pasākumus veselības stiprināšanai un uzlabošanai; rakstīt un sniegt atzinumus.”

[2.4] Biedrību un nodibinājumu likuma 2.panta pirmā daļa noteic, ka biedrība ir brīvprātīga personu apvienība, kas nodibināta, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, kam nav pelņas gūšanas rakstura. Minētā likuma 30.pants noteic, ka biedrs var jebkurā laikā izstāties no biedrības. Secināms, ka dalība biedrībā ir brīvprātīga un atkarīga no personas gribas.

Saskaņā ar **Ārstu biedrības Statūtu**¹¹ 1.4.apakšpunktā noteikto Ārstu biedrība ir brīvprātīga personu apvienība, kas izveidota un darbojas uz biedrības pašiniciatīvas, ārstu pašpārvaldes un normatīvo aktu pamata. Savukārt Statūtu 1.5.apakšpunkts noteic, ka Ārstu biedrība darbojas atbilstoši Latvijas Republikā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un šiem Statūtiem.

Ārstu biedrībā ir šādas profesionālās institūcijas – struktūrvienības¹²:

- Sertifikācijas padome (17 locekļi);
- Ētikas komisija (15 locekļi);
- Izglītības komisija (14 locekļi);
- Aroda tiesa (8 locekļi).

Atbilstoši **Ārstu biedrības Sertifikācijas padomes nolikumā**¹³ noteiktajam Sertifikācijas padome:

- izpilda Ārstu biedrībai deleģētos valsts pārvaldes uzdevumus ārstu un zobārstu sertifikācijas jomā” (2.1.apakšpunkts);
- izvērtējot sertifikācijas komisijas iesniegto priekšlikumu, pieņem lēmumu par sertifikāta piešķiršanu, atteikumu piešķirt sertifikātu, par resertifikāciju vai atteikumu veikt resertifikāciju” (2.5.apakšpunkts);
- pieņem lēmumu par izsniegto ārstniecības personu sertifikātu darbības apturēšanu vai izsniegto sertifikātu anulēšanu (2.6.apakšpunkts).

¹¹ [Statūti – Latvijas Ārstu biedrība \(arstubiedriba.lv\)](http://statuti-latvijas-arstu-biedriba(arstubiedriba.lv))

¹² Ārstu biedrības Statūtu 3.punkts

¹³ Apstiprināts Latvijas Ārstu biedrības biedru pilnsapulcē 2018.gada 21.novembrī, [Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība – Latvijas Ārstu biedrība \(arstubiedriba.lv\)](http://arstniecibas-personu-sertifikācijas-kārta-latvijas-arstu-biedriba(arstubiedriba.lv))

Ārstu biedrības Sertifikācijas padomes nolikuma 10.punkts noteic, ka Sertifikācijas padomes lēmumu par sertifikāta piešķiršanu, par atteikumu piešķirt sertifikātu, par ārstniecības personas resertifikāciju vai par atteikumu veikt resertifikāciju, par izsniegtā sertifikāta darbības apturēšanu vai tā anulēšanu, kā arī Sertifikācijas padomes lēmumu par profesionālās kvalifikācijas neformālā tālākizglītības pasākuma apstiprinājumu vai par atteikumu apstiprināt profesionālās kvalifikācijas neformālo tālākizglītības pasākumu var apstrīdēt Veselības ministrijā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Ārstu biedrības Ētikas komisijas nolikuma¹⁴ 2.punkts noteic, ka Ētikas komisija var pieņemt izskatīšanai pacientu sūdzības par ārstu ētikas pārkāpumiem. Ētikas komisijas nolikuma 9.punkts noteic, ka Ētikas komisija, izskatījusi iesniegumu, ir tiesīga pieņemt kādu no šādiem lēmumiem:

- izteikt aizrādījumu;
- par ētikas normu pārkāpumu paziņot attiecīgajai Sertifikācijas komisijai;
- izteikt priekšlikumu Ārstu biedrības Sertifikācijas padomei par attiecīgās ārstniecības personas attiecīgā sertifikāta anulēšanu.

Saskaņā ar Ētikas komisijas 8.punktu Ētikas komisija nosūta lēmumu attiecīgajai ārstniecības personu profesionālai asociācijai un informē iestādes administrāciju, kurā strādā attiecīgā ārstniecības persona.

Ārstu biedrības Aroda tiesas nolikuma¹⁵ 1.punkts noteic, ka ārstniecības personām – ārstiem un zobārstiem, kuras pārkāpj sava aroda pienākumus, ir jāatbild Ārstu biedrības Aroda tiesā. Aroda tiesa izskata to ārstniecības personu, kurām Ārstu biedrība ir izdevusi sertifikātu specialitātē, apakšspecialitātē, papildspecialitātē vai ārstnieciskās, diagnostiskās metodes lietošanā, aroda pārkāpumus.

Aroda tiesas nolikuma 3. un 4.punkts nosaka: “3. Aroda pārkāpumi ir ārstniecības personu pieļautie profesionālās darbības pārkāpumi, kuru dēļ cietuši pacienti vai citas personas veselības aprūpē. 4. Aroda tiesa neizskata ārstniecības personu pārkāpumus, kas nav saistīti ar viņu profesionālo darbību.”

Aroda tiesa lietas izskata koleģiāli¹⁶ – Aroda tiesas priekšsēdētāja, 3 tiesnešu un 3 ekspertu, kurus Aroda tiesas priekšsēdētājs uz lietas izskatīšanu uzaicina no profesionālajām asociācijām, sastāvā.

Aroda tiesas nolikuma 30.punkts noteic, ka Aroda tiesas priekšsēdētājs lietas izskatīšanai iespēju robežās nozīmē tos tiesnešus, kas nepārstāv to pašu profesionālo asociāciju/biedrību, kuru pārstāv pārbaudāmā ārstniecības persona. Profesionālo asociāciju/biedrību un attiecīgo sertifikācijas komisiju visos gadījumos pārstāv Aroda tiesas eksperti, kas Aroda tiesas sēdē uzaicināti Nolikumā noteiktā kārtībā.

Aroda tiesas konkrētās lietas izmeklēšanai apstiprinātais tiesnesis – referents uzsāk izmeklēšanu pēc iesnieguma saņemšanas Aroda tiesā un Aroda tiesas priekšsēdētāja lēmuma par izmeklēšanas uzsākšanu; **tiesas izmeklēšana ilgst līdz četriem mēnešiem.** Pēc šī termiņa tiesnesim - referentam ir jāpieņem lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai Aroda tiesas sēdē¹⁷.

¹⁴ Nolikums par Latvijas Ārstu biedrības Ētikas komisiju, [Ētikas komisijas nolikums – Latvijas Ārstu biedrība \(arstubiedriba.lv\)](#)

¹⁵ Apstiprināts Ārstu biedrības biedru sapulcē 2011.gada 6.maijā; skat. [Aroda tiesas nolikums – Latvijas Ārstu biedrība \(arstubiedriba.lv\)](#)

¹⁶ Nolikuma 28. un 29.punkts, [Aroda tiesas nolikums – Latvijas Ārstu biedrība \(arstubiedriba.lv\)](#)

¹⁷ Nolikuma 31.-33.punkts, [Aroda tiesas nolikums – Latvijas Ārstu biedrība \(arstubiedriba.lv\)](#)

Aroda tiesas nolikums nosaka pārbaudāmās personas tiesības Aroda tiesas procesā, tostarp tiesības uz aizstāvību (Nolikuma 40.punkts un X nodaļa), tiesības iepazīties ar lietas materiāliem (Nolikuma 50.punkts) un tiesības pieteikt noraidījumu Aroda tiesas sastāvam, motivējot noraidījumu (Nolikuma XIII nodaļa).

[3] Kompetento iestāžu sniegtā informācija un skaidrojumi

[3.1] Ārstu biedrība norāda¹⁸, ka tās tiesības izskatīt ārstu un zobārstu profesionālās darbības pārkāpumus izriet no Ārstniecības likuma 38.panta. Minētā panta pirmais teikums noteic, ka savā profesionālajā darbībā ārsts ir brīvs. No ārsta profesionālās brīvības ģenerālklausulas izriet ikviena ārsta un zobārsta (ne tikai Ārstu biedrības biedra) pienākums ievērot ētikas normas un arī pienākums veikt savus profesionālos pienākumus kvalitatīvi, atbilstoši nozares akadēmiskajām zināšanām, specialitātes vadlīnijām, jaunākajām atziņām savā nozarē. Ārstu biedrības biedram visi Ārstu biedrības pieņemtie dokumenti, tai skaitā Aroda tiesas nolikums, ir saistoši, un ir jāpakļaujas to noteikumiem arī kā biedrības biedram.

Aroda tiesa skaidro, ka pašlaik likumā nav noteikts skaidrs deleģējums ārstu un zobārstu profesionālajai disciplinārbildībai (attiecīgie likuma grozījumi ir sagatavošanā¹⁹), tomēr faktiski Aroda tiesa jau šobrīd piemēro profesionālo disciplinārbildību ārstiem un zobārstiem par pieļautiem profesionālās darbības pārkāpumiem.

Vienlaikus Ārstu biedrība norāda, ka šobrīd lietu izskatīšanu Aroda tiesā nevar uzskatīt par valsts deleģētās funkcijas izpildi, jo līdz deleģējuma noteikšanai likumā Aroda tiesa darbojas privāttiesību jomā uz Ārstu biedrības Statūtu un Aroda tiesas nolikuma pamata. Ārstu biedrība norāda, ka par ārstniecības personas sertifikāta anulēšanu atbildīgā struktūrvienība ir Ārstu biedrības Sertifikācijas padome, kas atbilstoši Noteikumiem Nr.943 īsteno valsts deleģēto funkciju un nepieciešamības gadījumā administratīvā procesa kārtībā lemj par sertifikāta anulēšanu pēc Aroda tiesas priekšlikuma. Sertifikācijas padomes lēmums ir autonomš, un Aroda tiesa Sertifikācijas padomes rīcībā nodod tikai priekšlikumu un faktoloģisko materiālu.

Ārstu biedrība uzsver, ka, lai gan Aroda tiesas darbība šobrīd nav uzskatāma par valsts deleģētas funkcijas izpildi, Ārstu biedrības ieskatā labas pārvaldības princips ir ļoti nozīmīgs, un Ārstu biedrība iespēju robežās un pieejamo resursu ietvaros to ievēro, kā arī nodrošina regulāru un adekvātu komunikāciju ar iesniedzējiem.

Attiecībā uz vārda “tiesa” lietojumu Aroda tiesas nosaukumā Ārstu biedrība norāda, ka nosaukums ir izveidojies vēsturiski, 1993.gadā struktūras veidošanas procesā pārņemot dažādu institūciju pieredzi un nosaukumus no Vācijas Ārstu kameras, kurā tajā laikā bija līdzīga struktūra, arī pēc būtības pretenziju izskatīšanas un izlīguma veidošanas institūcija; Aroda tiesai nav saistības ar Latvijas Republikas tiesu sistēmu, tā pēc būtības ir ārstu un zobārstu profesionālo disciplinārlietu komisija.

Skaidrojot, kādēļ Iesniedzējs tiek pārbaudīts Aroda tiesā, lai gan izskatāmajā lietā nav sniedzis ārstniecības pakalpojumus un nav darbojies kā ārsts psihoterapeits, Ārstu biedrība norāda, ka uzskata Iesniedzēja argumentāciju par nepamatotu, neatbilstošu spēkā esošajām tiesību normām, un pēc būtības pretēju ikviena saprātīga ārsta izpratnei par ārstniecisko darbu, un tādējādi kategoriski noraida jebkādas spekulācijas par ārsta

¹⁸ Latvijas Ārstu biedrības 25.05.2023. atbildes vēstule tiesībsargam “Par pārbaudes lietu sakarā ar [...] iesniegumu”.

¹⁹ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/28dc3ab6-9262-42d9-99f5-3970479aebf0

psihoterapeita tiesībām strādāt “kā psihoterapijas speciālistam, nesniedzot ārstniecības pakalpojumus”²⁰.

Ārstu biedrība norāda, ka psihoterapeits ir ārsta profesijas pamatspecialitāte, kuras reglamentācija noteikta Ārstniecības likumā, likumā “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”, Noteikumos Nr.268 un Noteikumos Nr.460, savukārt “psihoterapijas speciālists” ir amata nosaukums, kas ir ietverts Noteikumos par profesiju klasifikatoru un izmantojams vienīgi amata nosaukumam darba tiesiskajās attiecībās vai statistikas vajadzībām, kā tas izriet no likuma deleģējuma Ministru kabinetam šo noteikumu izdošanā.

Ārstu biedrība norāda, ka, ņemot vērā, ka psihoterapijas speciālistu sertifikācija nav noteikta nevienā normatīvajā aktā, LPB izsniegti sertifikāti nevar dot nekādas tiesības un nevar noteikt profesionālas kvalifikācijas esību.

Ārstu biedrība uzsver, ka likums “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” sargā visu ārstu specialitāšu nosaukumus pret nepamatotu to lietošanu²¹. Ņemot vērā, ka amata nosaukums “psihoterapijas speciālists” ir viegli sajaucams ar ārsta psihoterapeita specialitātes aizsargāto nosaukumu, būtu vērtējams, vai vispār ir pieļaujams izmantot šādu amata nosaukumu, kas var maldināt pacientus. Arī Iesniedzējs Aroda tiesai norādījis, ka “gan psihoterapeits, gan psihoterapijas speciālists strādā ļoti līdzīgi”²². Kā norāda Ārstu biedrība, konkrētās lietas materiāli apliecina, ka gan persona, kurai Iesniedzējs bija sniedzis psihoterapijas speciālista pakalpojumus, gan šīs personas piederīgie Iesniedzēju bija uzskatījuši par ārstu psihoterapeitu, un tādēļ tie vērsās ar iesniegumiem Ārstu biedrībā.

Ārstu biedrība norāda, ka ārsta un pacienta attiecības ir īpašas, jo pacients nav profesionālis medicīnā un ir spiests paļauties un pakļauties tā cilvēka zināšanām, kurš ir profesionālis šajos jautājumos, tātad ārsta zināšanām. Pacients ir atkarīgs no ārsta profesionālās kompetences un ieinteresētības. Tas savukārt nozīmē, ka ārsta un pacienta attiecības būtībā ir nevienlīdzīgas attiecības, kurās pacients ir vājākais partneris un kurās zināšanas (un arī nezināšana) ir šīs nevienlīdzības pamatā. Ārstam ir reāla vara pār pacientu, kas izriet no viņa profesionālās lomas.²³ Šo varu ārstam ir pienākums lietot ētiski, godprātīgi un tikai pacienta interesēs.

Ārstu biedrība norāda, ka tās ieskatā ar ārsta ētiku un ārsta profesiju nesavienojami ir pārspriedumi, ka ārsts psihoterapeits varētu nevis ārstēt pacientu, bet gan konsultēt kā psihoterapijas speciālists, nenodarbojoties ar ārstniecību; jo īpaši konkrētajā gadījumā, kad Iesniedzējs personu bija konsultējis ilgāk kā četrus gadus, un personai bija nopietnas psihiatriskas diagnozes.

Ārstu biedrība norāda, ka jautājums par aizbildināšanos ar šķietamu darbību kādā citā neskaidri definētā amatā (psihoterapijas speciālists) no medicīniskās prakses un ārsta profesijas izpratnes ir absurds, un ikvienam kvalificētam ārstam, saņemot ārsta diplomu, tam ir jābūt pašsaprotamam, vēl jo vairāk sertificētam ārstam psihoterapeitam. Iesniedzējs ir sertificēts ārsts psihoterapeits kopš 2012.gada, un ārstam psihoterapeitam it sevišķi ir jāsaprot, ka primāras ir pacienta intereses un ka nav pamatoti sagaidīt, ka pacients spēs

²⁰ Latvijas Ārstu biedrības 2023.gada 25.maija vēstule Nr.01.23.2/93 “Par pārbaudes lietu sakarā ar [...] iesniegumu”, 3.lpp.

²¹ Likums "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu", 5. pants.
<https://likumi.lv/ta/id/26021#p5>

²² Iesniedzēja 01.02.2023. atbilde uz biedrības “Latvijas Ārstu biedrība” 2023.gada 25.janvāra informācijas pieprasījumu Nr.01.23.2/13.

²³ Ķilkuts G., Sīle V. Ārsta un pacienta attiecību ētiskie aspekti. Grām.: Biomedicīnas ētika: teorija un prakse. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2006, 185.-186.lpp.

saskatīt atšķirību, kurā brīdī Iesniedzējs darbojas kā ārsts psihoterapeits un kurā kā psihoterapijas speciālists, kas nav ārsts.

Attiecībā uz lietas izskatīšanas procesu Aroda tiesā Ārstu biedrība skaidro, ka savā darbībā vadās pēc Aroda tiesas nolikuma. Saņemot iesniegumu par iespējamu profesionālās darbības pārkāpumu, Aroda tiesa lūdz iesniegt medicīniskos dokumentus, nozīmē tiesnešus un ekspertus darbam konkrētajā lietā un pārbaudāmajam ārstam lūdz sniegt savu skaidrojumu par iesniegumā norādītās ārstniecības norisi. Aroda tiesas darbība ir vērsta uz ikviena gadījuma objektīvu izvērtēšanu, uzklusot visus viedokļus un ņemot vērā visus apstākļus. Pārbaudāmais ārsts tiek arī aicināts uz Aroda tiesas sēdi vai vairākām sēdēm klātienē, lai papildus varētu skaidrot dažādus ārstnieciskos jautājumus.

Saziņa ar pārbaudāmo ārstu un citiem Aroda tiesas sēdes dalībniekiem pamatā notiek e-pasta sarakstē un telefoniski, ievērojot to, ka pamatā visi ārsti Ārstu biedrībai ir norādījuši savu e-pasta adresi un tālruni saziņai un tādējādi nevar pastāvēt šaubas par adresāta identitāti. Ārstu biedrība arī pieņem iesniegumus no ārstiem vienkāršos e-pasta sūtījumos, ja tie nosūtīti no Ārstu biedrības uzskaites sistēmā reģistrētā konkrētā ārsta e-pasta. Tā kā persona šādā veidā tiek identificēta, sūtījums tiek uzskatīts par parakstītu. Ikvienam ārstam šaubu gadījumā ir iespējams nekavējoši sazināties ar Ārstu biedrības biroju un noskaidrot, vai konkrētas personas e-pasts uzskatāms par oficiālu saziņas avotu Ārstu biedrības ietvaros.

Ārstu biedrība skaidro, ka Aroda tiesa procesa organizācijā un saziņā Iesniedzēja lietā rīkojās tāpat kā citos gadījumos; tomēr Iesniedzēja gadījums atšķiras ar lielo iesniegumu skaitu, uz kuriem nekavējoši atbildēt detaļās Aroda tiesai nav pietiekamu resursu. Aroda tiesa ir Ārstu biedrības struktūrvienība, kuras locekļi savus pienākumus veic no pamatdarba brīvajā laikā bez atlīdzības.

Ārstu biedrība atzīst, ka būtu nepieciešami uzlabojumi Aroda tiesas procesā attiecībā uz saziņu un darba organizāciju, un tuvākajā laikā plānots uzsākt darbu pie procedūras un reglamenta izstrādes Aroda tiesai.

Ārstu biedrība norāda, ka Iesniedzējs kopumā konkrētās lietas ietvaros Aroda tiesai ir iesniedzis deviņus iesniegumus²⁴, kā arī uzdevis 15 apjomīgus jautājumus, no kuriem vairums ir juridiski teorētiska rakstura²⁵. Aroda tiesa sākotnēji nodrošināja to lūgumu izpildi, kas bija tieši saistīti ar Iesniedzēja tiesību realizāciju lietas izskatīšanā, piemēram, tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, iepazīties ar Aroda tiesas sastāvu, pieteikt noraidījumu Aroda tiesas tiesnešiem.

Ārstu biedrība norāda, ka Iesniedzējs trīs reizes bija ieradies un iepazīties ar lietas materiāliem – 22.03.2023., 27.03.2023. un 12.04.2023. 22.03.2023. pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Iesniedzējam tika izsniegtas visu lietas materiālu kopijas kopumā uz 43 lappusēm, t.sk. arī Aroda tiesas 01.02.2023. sēdes protokols, kurā tika apstiprināts personālsastāvs konkrētās lietas izskatīšanai. Aroda tiesa norāda, ka tādējādi Iesniedzējam bija iespēja izvērtēt, vai nepastāv objektīvi interešu konflikta apstākļi vai cits pamats noraidījuma pieteikšanai, un par to iesniegt motivētu iesniegumu. Aroda tiesa norāda, ka lūgumu par noraidījumu visam Aroda tiesas tiesnešu sastāvam kopumā bez konkrētas motivācijas Iesniedzējs iesniedza 26.04.2023. iesnieguma ietvaros dažas stundas pirms Aroda tiesas sēdes, kurā viņš bija aicināts piedalīties un sniegt skaidrojumu. Tā kā konkrēta motivācija un pamatojums nebija norādīti, Aroda tiesa noraidījumu nepieņēma un lietu skatīja.

²⁴ Uz vēstules sagatavošanas brīdi – 25.05.2023.

²⁵ Jautājumi citēti šī atzinuma 1.punktā.

Aroda tiesa norāda, ka tai nav skaidrs Iesniedzēja atkārtoto iesniegumu un uzdoto jautājumu mērķis, ņemot vērā, ka atkārtoti tiek uzdoti jautājumi par aspektiem, kuri lietas ietvaros jau atrisināti, piemēram, 26.04.2023. iesniegumā joprojām uzdots jautājums par tiesībām iepazīties ar procesa (lietas) materiāliem, neskatoties uz to, ka Iesniedzējs līdz 26.04.2023. jau trīs reizes bija iepazīties ar visiem lietas materiāliem un saņēmis visu lietas materiālu kopijas un pēc pieprasījuma – arī atsevišķu lietas lapu apliecinātas kopijas. 12.03.2023. vienlaikus ar uzaicinājumu uz lietas izskatīšanu Iesniedzējam tika nosūtīti arī abi iesniegumi, uz kuru pamata tika ierosināta lieta.

Aroda tiesa norādīja, ka lietā notiek lēmuma sastādīšana²⁶, kas, ņemot vērā Iesniedzēja lielo iesniegumu skaitu un uzdoto juridiski teorētisko jautājumu apjomu, prasa ilgāku laiku nekā parasti, taču paredzams, ka lēmums lietā varētu tikt sastādīts un apstiprināts **līdz 2023.gada jūnija beigām**; lēmumā arī tiks sniegtas izvērstas atbildes uz Iesniedzēja uzdotajiem juridiski teorētiska rakstura jautājumiem.

[3.2] Veselības ministrija norāda²⁷, ka psihoterapijas speciālistu sertifikācija un profesionālās darbības pārraudzība nav tās kompetencē. Vienlaikus ministrija skaidro, ka specialitāte “psihoterapijas speciālists” nav iekļauta nevienā normatīvajā aktā, kas regulē ārstniecības personu izglītību un kompetenci.

Veselības ministrija norāda uz informāciju par specialitāti “psihoterapijas speciālists”, kas ir sniegta Latvijas neatkarīgo psihoterapeitu un psihoterapijas speciālistu asociācijas (turpmāk – LNPPSA) mājas lapā.²⁸ LNPPSA mājas lapā, cita starpā, ir norādīts, ka atbilstoši Latvijas tiesiskajam regulējumam “psihoterapijas speciālists ir cilvēks ar profesionālu izglītību konkrētā psihoterapijas virzienā, kurš ieguvis augstāko izglītību”, kā arī ietverta informācija par profesijas ar nosaukumu “psihoterapijas speciālists” atrašanās vietu Noteikumu par profesiju klasifikatoru pielikumā “Profesiju klasifikators”, norādot, ka, lai gan šī profesija atrodas grupā “2634 Psihologi”, tomēr atšķirībā no profesijas “psihoterapijas speciālists”, visām pārējām atsevišķās grupas “2634 Psihologi” profesijām nosaukumā ir ietverts vārds “psihologs”, kas nozīmē, ka tās visas ir reglamentētās profesijas psiholoģijas jomā, kurās personas tiesības veikt patstāvīgu profesionālo darbību apliecina attiecīgo profesionālās darbības jomu reglamentējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā iegūts psihologa sertifikāts. Līdz ar to, secināms, ka profesija “psihoterapijas speciālists” nav noteikta kā viena no reglamentētajām profesijām, kurai likumdevējs būtu noteicis kādas paaugstinātas prasības. Uz profesiju “psihoterapijas speciālists” ir attiecināmas tikai tās prasības, kas noteiktas Noteikumu par profesiju klasifikatoru pielikumā²⁹.

Veselības ministrija norāda, ka “psihoterapeits” ir ārsta profesijas pamatspecialitāte un saskaņā ar likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 5.pantā noteikto reglamentēto profesiju un to specialitāšu nosaukumu izmantošana ir atļauta tikai gadījumos, kad attiecīgajai personai ir atbilstošs likumā noteikts izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinošs dokuments. Veselības ministrija norāda uz likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” regulējumu par personas prakses tiesībām kādā no ārsta profesijas

²⁶ Uz vēstules sagatavošanas brīdi – 25.05.2023.

²⁷ Veselības ministrijas 23.11.2023. atbildes vēstule tiesībsargam “Par informācijas sniegšanu pārbaudes lietā”.

²⁸ Skat. <https://psihoterapijalatvija.lv/kas-ir-psihoterapijas-specialists/>

²⁹ Ministru kabineta 2017.gada 23.maija noteikumi Nr.264 "Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām". <https://likumi.lv/ta/id/291004>; Pielikuma 308.punkts.

pamatspecialitātēm, kā arī uz Noteikumu Nr. 268 regulējumu par ārsta psihoterapeita kompetenci³⁰.

Veselības ministrija norāda, ka ārstam psihoterapeitam nav noteikti ierobežojumi darboties citās profesijās; tomēr, vērtējot attiecīgās profesionālās darbības saistībā ar psihoterapijas pakalpojumu, ir jāņem vērā konkrētā situācija, tas, kādā kontekstā, apjomā ir sniegts attiecīgais pakalpojums. Jāņem vērā, vai attiecīgo darbību ir vai nav iespējams realizēt psihoterapijas speciālista kompetences ietvaros, vai tā attiecināma uz ārsta psihoterapeita kompetenci. Attiecīgajā gadījumā ir jāizvērtē, vai konkrētās apstrīdētās darbības (rīcība) iekļaujas ārsta psihoterapeita specialitātes kompetences apjomā un pārsniedz psihoterapijas speciālista kompetences apjomu. Katrā konkrētā gadījumā profesionālās rīcības atbilstību var izvērtēt tikai attiecīga kompetentā institūcija (piemēram, profesionālā organizācija, tiesa). Sūdzību par iespējamiem pārkāpumiem izskatīšana ir Ārstu biedrības, kura var izvērtēt attiecīgo situāciju un pieņemt lēmumus tās kompetences ietvaros, kompetencē.

Veselības ministrija norāda, ka **jautājuma izskatīšana Aroda tiesā nav administratīvais process iestādē, pieņemtie lēmumi nav administratīvie akti vai tiesas nolēmumi.** Šīs darbības ir saistītas ar Biedrību un nodibinājumu likumā ietverto biedrību, to institūciju kompetenci. Tiesiskās attiecības starp biedrības biedru un Aroda tiesu izriet no ārstniecības personas kā Ārstu biedrības biedra statusa. Biedru savstarpējās tiesiskās attiecības un Aroda tiesas darbība un lēmumi nav apstrīdami Veselības ministrijā, jo normatīvie akti to neparedz.

Aroda tiesas darbība pašlaik nav uzskatāma par valsts deleģētas funkcijas izpildi. Atsevišķos gadījumos Aroda tiesai ir tiesības iesniegt jautājumu izskatīšanai Sertifikācijas padomē. Aroda tiesas darbībai ir informatīvs un ieteikuma raksturs. Lai pieņemtu lēmumu par sertifikāta statusu (anulēšanu vai apturēšanu), Sertifikācijas padome izvērtē konkrētus strīdīgus gadījumus un lēmumus pieņem patstāvīgi, lēmumā ietverot situācijas vērtējumu un tiesisko pamatojumu. Aroda tiesas viedokli un darbības izvērtē citas Ārstu biedrības institūcijas atbilstoši to kompetencei.

Ārstniecības likuma 29.panta pirmā daļa nosaka, ka ārstniecības personu sertifikācijas kārtību nosaka Ministru kabinets. Noteikumos Nr.943 ietvertas sertifikācijas institūcijas darbības, un lēmumu pieņemšana tiek nodrošināta saskaņā ar Administratīvā procesa likuma normām un principiem. Savukārt, Ārstu biedrības struktūrvienību darbības, kas tieši neietilpst Noteikumos Nr.943 reglamentētajā ar administratīvā procesa lēmumiem saistīto Sertifikācijas padomes lēmumu pieņemšanā, tiek veiktas saskaņā ar biedrības iekšējiem normatīvajiem aktiem.

Veselības ministrija norāda, ka jautājums par Ārstu biedrības Aroda tiesas statusu un kompetenci tiek vērtēts, lai paplašinātu tās iesaistīšanos ārstniecības personu ētikas un profesionālās darbības pārkāpumu izvērtēšanā.

³⁰ Skat. šī atzinuma 2.3.apakšpunktu.

[3.3] LPB norāda³¹, ka tā darbojas saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likumu un ir Latvijas psihoterapeitu (psihoterapijas speciālistu) profesionāla organizācija³², kura apvieno deviņu dažādu psihoterapijas virzienu asociācijas – sistēmiskā ģimenes psihoterapija, psihodinamiskā psihoterapija, psihoanalītiskā psihoterapija, psihoorganiskā analīze, junga analītiskā psihoterapija, eksistenciālā terapija, psihodrāma, ģestalterapija un hipnoterapija.

LPB norāda, ka šobrīd Latvijā normatīvi nav noteikts psihoterapijas speciālista profesijas standarts. Lai to noteiktu, vispirms ir jāizstrādā normatīvais regulējums, kas paredz profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu 3 līdz 4 gadu neformālā tālākizglītības procesā pēc maģistra grāda saņemšanas.

Psihoterapijas speciālista kvalifikāciju un profesionalitāti regulē LPB iekšējie dokumenti: sertifikācijas nolikums un prasības psihoterapijas speciālistu dažādu virzienu izglītības programmām. Gan izglītības standarti, gan sertifikācijas prasības ir saskaņotas ar Eiropas psihoterapeitu asociāciju³³ (turpmāk – EPA), kuras dalīborganizācija ir LPB, un dažādo psihoterapijas speciālistu virzienu Eiropas asociācijām, piemēram, Eiropas ģimenes psihoterapeitu asociāciju³⁴.

LPB norāda, ka, ņemot vērā Profesionālās izglītības likumā plānotos grozījumus, tā plāno iniciēt darba grupas ar Izglītības kvalitātes valsts dienesta, Valsts kancelejas un augstskolu pārstāvju dalību izveidi, lai izstrādātu regulējumu, kas rada psihoterapijas speciālistiem iespēju iegūt valsts atzītu kvalifikāciju, atbilstoši jau izstrādātajam profesijas standartam pēcdiploma tālākizglītības formā.

LPB norāda, ka gan psihoterapijas speciālists, gan psihoterapeits veic profesionālo darbību – psihoterapija. Psihoterapija ir plaša starpdisciplināra joma, kurā dažādu virzieni psihoterapeiti strādā ar dažādu virziena problemātikām. Psihodinamiskie psihoterapeiti un ārsti psihoterapeiti strādā, izmantojot diagnozes. Ne ārsti psihoterapeiti (Latvijā – psihoterapijas speciālisti) nav ārstniecības personas un zāles neizraksta.

LPB Sertifikācijas komisijas darbības reglamentā ir noteikts izglītības standarts psihoterapijā psihoterapijas speciālistiem:

“I Izglītība psihoterapijā: Izglītība psihoterapijā ilgst ne mazāk kā septiņus gadus, ar kopējo izglītības stundu skaitu ne mazāk kā 3200, kas sastāv no pamatzglītības un izglītības psihoterapijas nozarē.

Par pamatzglītību pirms psihoterapijas apgūšanas tiek pieņemta pabeigta augstākā izglītība, kas atbilst maģistra grādam (vai tam pielīdzinātai izglītībai) humanitārajās, sociālajās vai medicīnas zinībās (psiholoģijā, medicīnā, sociālajā darbā, teoloģijā, pedagogijā, vai mākslu terapijā, ja pirms tam iegūts bakalaura grāds kādā no iepriekš minētajām nozarēm). Pamatizglītība humanitārajās, sociālajās vai medicīnas zinībās nevar būt mazāka par bakalaura grādu, to papildinot ar pierādāmu papildu izglītību un praksi/pieredzi nozarē. Par atbilstošu papildu izglītību var uzskatīt zinātniski pamatotu psiholoģijas un psihoterapijas zināšanu apgūšanu sistemātiskā veidā atzītās mācību institūcijās. Par atbilstošu praksi nozarē var uzskatīt darbu psihosociālās veselības un palīdzības jomās.

Speciālā izglītība psihoterapijā ilgst ne mazāk kā četrus gadus pēc pamatzglītības iegūšanas ar kopējo stundu skaitu ne mazāk kā 1600.

³¹ Latvijas Psihoterapeitu biedrības 2024.gada 4.janvāra atbildes vēstule tiesībsargam “Par informācijas sniegšanu pārbaudes lietā nr.Nr.2023-15-27L”.

³² LPB statūti: <https://psihoterapija.lv/par-lpb/statuti>.

³³ Skat. <https://www.europsyche.org/>

³⁴ Skat. <https://europeanfamilytherapy.eu/>

II Izglītība izvēlētajā psihoterapijas virzienā: Ar apmācību izvēlētajā psihoterapijas virzienā ir domāta sistemātiska izglītība vismaz 4 gadu apjomā ar kopējo stundu skaitu ne mazāk kā 1600 atbilstošā psihoterapijas novirziena mācību programmas ietvaros, ko realizē mācību organizācijas ar juridiskas personas statusu. Atbilstoši LPB Kārtības ruļļa 2.7.punktam “Mācību organizācijas” ir organizācijas, kuras realizē pilnu izglītības programmu psihoterapijā vai programmu psihoterapijā lietojamā metodē. Lai sertificētu individuālos biedrus, mācību programmas atbilstību LPB izglītības standartiem izvērtē LPB Sertifikācijas komisija.

Teorētiskajā apmācību daļā psihoterapijas novirziena apmācību ietvaros jābūt zināšanu apgūšanai par psihe darbības un personības teorijām, psihopatoģijas, psihiatrijas un psihofarmakoloģijas pamatiem, intervences un novērtējuma metodēm, ieskatam citos psihoterapijas virzienos, zinātniskās pētniecības metodoloģijai un profesionālajai ētikai. Praktiskā apmācību daļa ietver praksi psihiskās veselības jomā vismaz 2 gadu garumā supervizora vadībā, atbilstoši psihoterapijas novirziena prasībām.

Personīgā terapeitiskā pieredze ne mazāk kā 250 stundu apjomā. Tā ietver gan individuālo, gan grupu terapijas pieredzi – stundu proporcionālais sadalījums atbilstoši psihoterapijas novirziena prasībām. Terapeitiskās pieredzes stundas sertifikācijai tiek ieskaitītas pie psihoterapeitiem, kas atzīti kā novirziena mācību organizācijas psihoterapeiti, pie LPB, EPA, Latvijas Ārstu psihoterapeitu asociācijas³⁵ sertificētiem psihoterapeitiem. Vismaz 50 terapeitiskās pieredzes stundas obligāti jāiziet pie attiecīgā terapijas virziena psihoterapeita.

Apmācība tiek uzskatīta par pabeigtu pēc kvalifikācijas saņemšanas mācību organizācijā. Psihoterapeitam ir jābūt profesionālas psihoterapeitu organizācijas ar vienotu ētikas kodeksu biedram.”

LPB norāda, ka pēcdiploma psihoterapijas izglītība kādā no virzieniem tiek apgūta gan akadēmiskās iestādēs, gan biedrībās, gan citādu juridisku formu privātās vai valsts iestādēs. Visām izglītības programmām ir jābūt saskaņotām ar LPB, lai tās pabeidzot, varētu pretendēt uz LPB psihoterapijas speciālista sertifikāciju.

Attiecībā uz psihoterapijas speciālistu sertifikāciju un profesionālās darbības pārraudzību LPB norāda, ka likumdevējs psihoterapeitu profesionālo darbību tiešā veidā nav regulējis. Vienlaikus, iekļaujot Ministru kabineta 2016.gada 24.maija noteikumu Nr.317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 1.pielikumā “Klasifikatori un saraksti, kas izmantojami ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra uzskaites kartes un ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izmaiņu lapas aizpildīšanā” pie 4.punkta Ārstniecības personu klasifikatora 4.1.apakšpunkta Profesijas, pamatspecialitātes un apakšspecialitātes – kā vienu no pamatspecialitātēm – psihoterapeits, automātiski psihoterapeits kļuva par reglamentētu profesiju, kuru regulē Ārstniecības likums, un psihoterapeiti Latvijā bez ārsta izglītības zaudēja tiesības sevi saukt par psihoterapeitiem, lai gan iegūstamā izglītība ir psihoterapijā. Tāpēc profesiju klasifikatorā tika ieviests vēl viens nosaukums – psihoterapijas speciālists. Eiropā galvenokārt psihoterapeiti ar ārsta izglītību tiek dēvēti par *medical psychotherapist* vai ārsts-psihoterapeits, un pārējie psihoterapiju apguvušie speciālisti tiek dēvēti par psihoterapeitiem.

³⁵ Skat. [Psihoterapija - Ārsti - psihoterapeiti \(arstipsihoterapeiti.lv\)](http://arstipsihoterapeiti.lv)

LPB norāda, ka profesijas “psihoterapijas speciālists” atrašanās profesiju klasifikatorā³⁶ nav atbilstoša, jo psihoterapijas speciālista (psihoterapeita bez medicīniskās izglītības) izglītības standarti un profesija ir cita (izglītība psihoterapijā ilgst ne mazāk kā septiņus gadus, ar kopējo izglītības stundu skaitu ne mazāk kā 3200, kas sastāv no pamatzglītības (bakalurs un maģistrs un izglītības psihoterapijas nozarē.)

LPB norāda uz Administratīvās tiesas spriedumu, kurā tiesa ir vērtējusi un atzinusi, ka psihologa un psihoterapijas speciālista profesijas ir nošķiramas ne tikai formāli (pēc koda), bet arī pēc būtības un tai izvirzītajām kvalifikācijas prasībām³⁷.

LPB norāda, ka dažādās Eiropas valstīs psihoterapijas profesijas regulējums atšķiras. Norāda, ka Latvijā nevienā normatīvajā aktā nav reglamentēta psihoterapijas speciālistu sertifikācija, nav noteikta sertifikācijas iestāde, tās pilnvaras un kompetence, nav noteikta psihoterapijas speciālistu profesionālās darbības pārraudzība. LPB saskata, ka šo funkciju tai varētu deleģēt Labklājības ministrija. LPB norāda, ka jau šobrīd pārrauga psihoterapijas speciālistu profesionālo darbību, veic sertifikāciju, izskata pārkāpumus u.tml. saskaņā ar LPB Ētikas kodeksu³⁸ un Kārtības rulli.

Attiecībā uz Iesniedzēja norādi, ka attiecībās ar klientu darbojies tikai kā psihoterapijas speciālists, un Ārstu biedrības viedokli, ka gadījumā, ja psihoterapijas speciālista pakalpojumus sniedz persona, kurai ir ārsta – psihoterapeita sertifikāts, šai personai ir jāatbild kā ārstam Ārstu biedrības Aroda tiesas, nevis LPB, priekšā, LPB valde norāda, ka LPB nekādā veidā nevēlas ļaut saviem biedriem izvairīties no atbildības reglamentētas profesijas priekšā. LPB uzsver, ka gan kā psihoterapeits, gan kā psihoterapijas speciālists, Iesniedzējs veica psihoterapiju.

[4] Secinājumi un tiesībsarga rekomendācijas

[4.1] Tiesībsarga likuma 11.panta 1., 3. un 4.punkts nosaka, ka tiesībsarga funkcijas ir:

- 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību;
- 2) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē;
- 3) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu.

Tiesībsarga likuma 12.panta 4. un 8.punkts paredz, ka, pildot šajā likumā noteiktās funkcijas, tiesībsargs cita starpā: izskatot pārbaudes lietu, sniedz iestādei ieteikumus un atzinumus par tās darbības tiesiskumu, lietderību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Pārbaudes lietas mērķis ir noskaidrot objektīvus lietas apstākļus un gadījumā, ja tiek konstatēti pārkāpumi, izstrādāt iestādei rekomendācijas, lai nākotnē šādi pārkāpumi netiktu pieļauti.

[4.2.] Izvērtējot pārbaudes lietā saņemto informāciju un normatīvo regulējumu, tiesībsargs savas kompetences ietvaros sniedz šādu atzinumu par labas pārvaldības principa un cilvēktiesību ievērošanu Ārstu biedrības Aroda tiesas praksē un citiem pārbaudes lietā atklātiem jautājumiem.

³⁶ Profesiju grupā “2634 Psihologi” kā viena no psihologu profesijas apakšgrupām.

³⁷ Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 25.oktobra sprieduma lietā Nr. A42-01141-23/13 9.2. punkts.

³⁸ <https://psihoterapija.lv/par-lpb/etikas-kodekss>

[4.2.1] Par Aroda tiesas lēmumu statusu

Saskaņā ar Ārstu biedrības Statūtu 3.3.apakšpunktu Aroda tiesa ir Ārstu biedrības profesionālā institūcija, kuras darbība ir vērsta uz Statūtos noteikto mērķu un uzdevumu nodrošināšanu³⁹. Aroda tiesas statuss un uzdevumi ir saistīti ar Ārstu biedrības darbību un Ārstu biedrības, kā ārstu profesionālas organizācijas, uzdevumu nodrošināšanu. Aroda tiesas funkcija ir izvērtēt, vai konkrētais gadījums ir saistīts ar profesionālās darbības pārkāpumu; Aroda tiesa ir pilnvarota pieņemt Aroda tiesas nolikumā norādītos lēmumus. Savukārt par Aroda tiesas pieņemto lēmumu īstenošanu lemj Ārstu biedrība.

Ārstu biedrības Aroda tiesa viennozīmīgi nepieder pie tiesu varas sistēmas, kas ir noteikta Satversmes 6.nodaļā un likumā „Par tiesu varu”. Satversmes tiesa spriedumos norādīja, ka Satversmes 92.pantā lietotajam apzīmējumam „tiesa” neatbilst institūcija, kas nav izveidota šajos normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā⁴⁰. Ņemot vērā minēto, secināms, ka ārsta profesionālās darbības izvērtēšana Aroda tiesā nav pakļauta tiesu darbību regulējošo tiesību aktu darbībai. Aroda tiesas nolēmumiem nav likuma spēka, tie nerada personai tādas sekas kā tiesas nolēmumi. Tomēr, izvērtējot no institūcijām saņemto informāciju un tiesisko regulējumu, secināms, ka Aroda tiesas viedoklis tiek ņemts vērā, Sertifikācijas padomei lemjot par ārsta sertifikāta anulēšanu. Faktiski Aroda tiesas lēmums ir profesionālās institūcijas ekspertīze par ārsta profesionālās darbības aspektiem, kas ir būtiska lēmuma pieņemšanai Sertifikācijas padomē.

Tiesībsargs piekrīt Ārstu biedrības norādītajam, ka, lai gan šobrīd likumā nav regulēta ārstu profesionālās disciplinārbildības piemērošana, Aroda tiesa pēc būtības ir ārstu (un zobārstu) profesionālo disciplinārlietu komisija, kas piemēro profesionālo disciplinārbildību ārstiem par pieļautiem profesionālās darbības pārkāpumiem.

Vienlaikus, ņemot vērā Aroda tiesas būtisko lomu ārstu profesionālās atbildības noteikšanā, tiesībsargs nevar piekrist Ārstu biedrības viedoklim, ka līdz deleģējuma noteikšanai likumā Aroda tiesai nav saistoši principi, kas ir saistoši privātpersonai, īstenojot valsts deleģēto funkciju, tostarp labas pārvaldības princips.

Ārstu biedrība precīzi norāda, ka par ārstniecības personas sertifikāta anulēšanu atbildīgā struktūrvienība ir Ārstu biedrības Sertifikācijas padome, kas atbilstoši Noteikumiem Nr.943 īsteno valsts deleģēto funkciju, un kuras lēmumi ir pakļauti Veselības ministrijas kontrolei administratīvā procesa ietvaros.

Vienlaikus jāņem vērā, ka, lai gan Sertifikācijas padome pieņem lēmumu autonomi, šis lēmums, kā norāda pati Ārstu biedrība, un kas izriet arī no normatīvā regulējuma – gan Noteikumiem Nr.943, gan Sertifikācijas padomes nolikuma, tiek pieņemts, balstoties uz Aroda tiesas priekšlikuma un Aroda tiesas apkopotā faktoloģiskā materiāla un veiktās gadījuma izmeklēšanas.

Noteikumu Nr.943 80.1.apakšpunkts noteic, ka, izskatot jautājumu par sertifikāta anulēšanu, ja sertifikācijas institūcijai ir kļuvis zināms, ka ārstniecības persona profesionālajā darbībā ir būtiski pārkāpusi profesionālo darbību reglamentējošos normatīvos aktus un ētikas normas, Ārstu biedrības Sertifikācijas padome lēmumu ārstniecības personas profesionālās darbības izvērtēšanas ietvaros pieņem pēc Ārstu biedrības Aroda tiesas vai Ētikas komisijas priekšlikuma.

³⁹ Latvijas Ārstu biedrības statūti; pieņemti LĀB konferencē 1993.gada 12.martā.

⁴⁰ Sk. Satversmes tiesas 2003.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2002–20–0103 secinājumu daļas 5.punktu; 2005.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-10-01 5.punktu.

Tādējādi secināms, ka faktiski Aroda tiesa jau šobrīd ir iesaistīta Sertifikācijas padomes īstenotās deleģētās valsts pārvaldes funkcijas īstenošanā, turklāt tajā aspektā, kas potenciāli ierobežo privātpersonas tiesības – sertifikāta anulēšana, un faktiski īsteno disciplinārbildības piemērošanu ārstiem un zobārstiem. Tas, ka šobrīd Aroda tiesas kā profesionālās disciplinārlietu komisijas pilnvaras un kompetence nav nostiprinātas likumā, kā norādīja pati Aroda tiesa, ir pagaidu situācija, ko paredzēts risināt ar likuma grozījumiem.

Tiesībsarga ieskatā jebkurai Ārstu biedrības institūcijai tiktāl, ciktāl tā ir iesaistīta deleģētās valsts pārvaldes funkcijas īstenošanā, ir pienākums ievērot labas pārvaldības principu, kas, cita starpā, ietver atklātību pret privātpersonu, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā, un ir vērstas uz privātpersonas tiesību un tiesisko interešu ievērošanu.

Neapšaubāma ir Aroda tiesas autoritāte profesionālās ekspertīzes jomā; līdz ar to šīs institūcijas efektīva darbība ir būtiska profesijas pašregulācijai un kvalitātes nodrošināšanai.

Vienlaikus jāņem vērā, ka tiesiskajās attiecībās, kurās vienai no pusēm ir lielāka vara, autoritāte un pilnvaras nekā otrai, attiecīgā vara ir jālīdzsvaro ar skaidrām un demokrātiskām procedūrām un lielu rūpību attiecībā uz otras puses tiesību ievērošanu. Pretēja situācija nav pieļaujama demokrātiskā un tiesiskā valstī.

Aroda tiesas pašreizējā prakse, ko ilustrē Iesniedzēja gadījums, liecina par trūkumiem attiecībā uz šāda tiesību un varas līdzsvara esību Aroda tiesas procesā attiecībās ar pārbaudāmajām personām.

[4.2.2] Par Aroda tiesas procedūru atbilstību labas pārvaldības principam

Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā ir noteikts, ka „ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības”. Cienpilna komunikācija, tostarp atbilžu sniegšana savlaicīgi un pēc būtības, ir būtiska un neatņemama jebkura tiesiska procesa sastāvdaļa. Ne vien valsts pārvaldē, bet arī privātpersonu saziņā tas ir zelta standarts.

Ārstu biedrība uzsver, ka tās ieskatā labas pārvaldības princips ir ļoti nozīmīgs, un Ārstu biedrība iespēju robežās un pieejamo resursu ietvaros to ievēro, kā arī nodrošina regulāru un adekvātu komunikāciju ar iesniedzējiem.

Vienlaikus no pārbaudes lietā pieejamās informācijas secināms, ka Aroda tiesas procesa organizācijā ir būtiskas nepilnības, kas varētu būt skaidrojams ar to, ka Aroda tiesas resursi nav pietiekami operatīvai un uz labas pārvaldības principa balstītai lietu izskatīšanai, ko atzīst arī pati Ārstu biedrība⁴¹.

Proti, kā atklāj Iesniedzēja gadījums, apstākļos, kad tiek saņemts liels iesniegumu skaits, atbildes uz tiem var tikt būtiski kavētas (pat vairākus mēnešus), nesniedzot arī starpatbildes. Šādā situācijā personas tiesības būt informētai par procesa norisi un aktīvi tajā piedalīties ir būtiski ierobežotas. Tas savukārt ir pretrunā gan labas pārvaldības principam, gan Satversmes 90.pantā un 104.pantā nostiprinātajām tiesībām zināt savas tiesības un saņemt atbildi uz jautājumiem.

Atzinīgi vērtējams tas, ka Ārstu biedrība atzīst, ka būtu iespējami un nepieciešami uzlabojumi Aroda tiesas procesā attiecībā uz saziņu un darba organizāciju, un Ārstu biedrība apņemas tuvākā laikā uzsākt darbu pie procedūras un reglamenta izstrādes Aroda tiesai.

⁴¹ Latvijas Ārstu biedrības 2023.gada 25.maija vēstule Nr.01.23.2/93 “Par pārbaudes lietu sakarā ar [...] iesniegumu”, 5.lpp.

Lietu izskatīšanas process Aroda tiesā nav pietiekami reglamentēts attiecībā uz termiņiem un komunikāciju ar procesa dalībniekiem. Nolikumā ir noteikti daži termiņi, taču, kā novērojams Iesniedzēja lietā, tie netiek stingri ievēroti.

Šajā kontekstā jāmin, ka likumprojekta "Grozījumi Ārstniecības likumā" (22-TA-2577: Likumprojekts (Grozījumi)) anotācijā ir norādīts: "Saskaņā ar Latvijas Ārstu biedrības sniegto informāciju[4] līdzšinējais iesniegumu skaits kopumā ir neliels. [...] Latvijas Ārstu biedrības Aroda tiesā kopš 2012.gada ir saņemti kopumā deviņi iesniegumi, no tiem divi 2022.gadā, bet to būtība bija vairāk iespējamie ētikas pārkāpumi un attiecīgi tie tika izskatīti Ētikas komisijā. [...]".⁴² Secināms, ka Aroda tiesas resursi nenodrošina lietu izskatīšanu atbilstoši labas pārvaldības principam pat neliela lietu skaita apstākļos.

Iesniedzēja lietas gadījumā atbildes uz iesniegumos uzdotajiem jautājumiem tika sniegtas Aroda tiesas lēmumā. Jautājumi pirmo reizi uzdoti 2023.gada 7.februārī, savukārt lēmums pieņemts 2023.gada 22.decembrī. Izvērtējot atbilžu saturu, secināms, ka tās ir ļoti skaidras un konkrētas, turklāt daļa no tām izriet no Aroda tiesas nolikuma. Līdz ar to nav secināms, ka to sagatavošanai būtu nepieciešama ilgstoša izpēte un juridiskā analīze.

Aroda tiesa korekti norāda, ka atbildes uz vairākiem Iesniedzēja jautājumiem ir atrodamas Aroda tiesas nolikumā (piemēram, par tiesībām iepazīties ar lietas materiāliem, tiesībām pieaicināt aizstāvi, tiesībām izteikt noraidījumu Aroda tiesas sastāvam, u.tml.). Vienlaikus tas nevar attaisnot atbilžu nesniegšanu un iesniegumu ignorēšanu. Ierobežoto resursu apstākļos labas pārvaldības principam atbilstoši būtu sniegt atbildes pakāpeniski, sniegt starpatbildes, vai citādi reaģēt uz iesniegumiem.

Tiesībsarga ieskatā to, ka atbildes uz jautājumiem par Aroda tiesas procesu tika ietvertas Aroda tiesas lēmumā, tātad brīdī, kad Aroda tiesas process jau bija noslēdzies, nevar vērtēt kā adekvātu komunikāciju ar Iesniedzēju, jo Iesniedzējam bija svarīgi saņemt atbildes par procesa norisi procesa laikā, nevis pēc tā beigām.

Aroda tiesa norāda, ka tai nav skaidrs Iesniedzēja atkārtoto iesniegumu un uzdoto jautājumu mērķis, ņemot vērā, ka atkārtoti tiek uzdoti jautājumi par aspektiem, kuri lietas ietvaros jau atrisināti, piemēram, 26.04.2023. iesniegumā joprojām uzdots jautājums par tiesībām iepazīties ar procesa (lietas) materiāliem, neskatoties uz to, ka Iesniedzējs līdz 26.04.2023. jau trīs reizes bija iepazīties ar visiem lietas materiāliem un saņēmis visu lietas materiālu kopijas.

Šajā aspektā jāņem vērā, ka Iesniedzēja kā Aroda tiesas procesā pārbaudāmās personas, kuras tiesības Aroda tiesas lēmums tieši ietekmēs, interese par procesa norisi un lietas materiāliem ir saprotama. Iesniedzējs nevar zināt, kurā brīdī lieta tiek papildināta ar jauniem materiāliem. Līdz ar to Aroda tiesai būtu jāsniedz Iesniedzējam atbilde arī gadījumā, ja lieta netika papildināta ar jauniem materiāliem kopš brīža, kad Iesniedzējs pēdējo reizi ar tiem iepazīs, norādot uz to, ka jaunu materiālu lietā nav, jo Iesniedzējs to nevarēja zināt.

Turklāt jāņem vērā, ka pārbaudes process Aroda tiesā Iesniedzējam nav ikdienas notikums; tas rada noteiktu stresu, neziņu un satraukumu, ar ko ir skaidrojami daudzi jautājumi no Iesniedzēja puses, kā arī šo jautājumu atkārtošana.

Attiecībā uz Iesniedzēja pieteikto noraidījumu Aroda tiesas tiesnešu sastāvam, kas netika apmierināts, jo neesot ticis motivēts, jānorāda, ka 26.06.2023. iesniegumā "Visa Aroda tiesas tiesnešu sastāva noraidījuma papildinājums un noraidījums Aroda tiesas atsevišķiem tiesnešiem" ir sniegta noraidījuma motivācija, piemēram, konkrēti iesnieguma 21. un 22.punktā ir norādīts, kādēļ Iesniedzējam ir šaubas par atsevišķu tiesas sastāva

⁴² [Anotācija \(ex-ante\) \(mk.gov.lv\)](#)

dalībnieku – tiesnešu un ekspertu – objektivitāti. No pārbaudes lietas materiāliem secināms, ka noraidījums netika ņemts vērā, un visi minētie tiesneši un eksperti piedalījās lēmuma sastādīšanā.

Papildus, izvērtējot Aroda tiesas atbildes uz Iesniedzēja jautājumiem, tiesībsargs iesaka apsvērt šajās atbildēs ietvertās informācijas par Aroda tiesas procesu, tostarp pārbaudāmās personas procesuālo statusu, Aroda tiesas statusu u.tml. iekļaušanu Aroda tiesas nolikumā vai reglamentā. Tas atvieglotu gan Aroda tiesas darbu gadījumos, kad pārbaudāmajām personām rodas jautājumi par Aroda tiesas procesu, gan arī nodrošinātu pilnīgāku informāciju pašām pārbaudāmajām personām.

[4.2.3] Par Ārstu biedrības Ētikas komisijas un Aroda tiesas funkcijām

Iepazīstoties ar Ētikas komisijas un Aroda tiesas funkcijām, kas noteiktas to nolikumos, secināms, ka tās daļēji pārklājas, un līdz ar to nav viennozīmīgi skaidrs, kuros gadījumos pret ārstniecības personām iesniegtās sūdzības izskata Ētikas komisija, un kuros – Aroda tiesa.

Tā, piemēram, gan Ētikas komisija, gan Aroda tiesa var pieņemt izskatīšanai pacientu sūdzības par ārstu ētikas pārkāpumiem⁴³; arī abu institūciju piemērotās sankcijas ir līdzīgas: brīdinājums, aizrādījums, rājiens un ierosinājums anulēt ārstniecības personas sertifikātu⁴⁴. Vienlaikus Aroda tiesas nolikumā noteiktās pilnvaras norāda, ka šī profesionālā institūcija vērtē ne vien ētikas pārkāpumus, bet arī sniegto ārstniecības pakalpojumu kvalitāti, ārstu rīcības atbilstību profesijas standartam u.tml.

No Aroda tiesas nolikuma 3. un 4.punkta secināms, ka Aroda tiesas kompetencē ietilpst ārstu darbības ārstniecības jomā vērtējums, un Aroda tiesa neizskata sūdzības par tādām ārstu darbībām, kas vispār nav saistītas ar ārsta profesionālo darbību.

Abu profesionālo institūciju kompetences robežas būtu jānosaka skaidrāk, jo šobrīd tās pārklājas, un nav skaidrs, kuros gadījumos pret ārstu iesniegtā sūdzība tiek izskatīta katrā no šīm institūcijām.

Papildus jānorāda, ka Aroda tiesas statūtu 77.3.apakšpunkts noteic, ka Aroda tiesa, atzīstot pārbaudāmo ārstniecības personu par vainīgu aroda pārkāpuma izdarīšanā, var pieņemt lēmumu anulēt ārstniecības personai izsniegto sertifikātu. Šāds formulējums ir maldinošs, jo lēmumu par sertifikāta anulēšanu var pieņemt vienīgi Sertifikācijas padome, īstenojot valsts deleģēto funkciju – ārstniecības personu sertificēšana.

[4.2.4] Par ārsta psihoterapeita tiesībām izvēlēties citu nodarbošanos

Ārstu biedrības atbildē tiesībsargam norādīts, ka: “Ar ārsta ētiku un ārsta profesiju nesavienojami ir pārspriedumi, ka ārsts psihoterapeits varētu nevis ārstēt pacientu, bet gan kaut ko konsultēt kā psihoterapijas speciālists, nenodarbojoties ar ārstniecību.”⁴⁵

Šāda pieeja norāda uz ierobežojumiem ārstam psihoterapeitam darboties citā profesijā, kas, šķietami, ierobežo Satversmes 106.pantā noteiktās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Līdz ar to tā būtu vērtējama detalizētāk.

⁴³ Ētikas komisijas nolikuma 2.punkts, Aroda tiesas nolikuma 2.punkts

⁴⁴ Ētikas komisijas nolikuma 9.punkts, Aroda tiesas nolikuma 77.punkts.

⁴⁵ Latvijās Ārstu biedrības 2023.gada 25.maija vēstule Nr.01.23.2/93 “Par pārbaudes lietu sakarā ar [...] iesniegumu”, 4.lpp.

Satversmes 106.pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Ar Satversmes 106.pantā ietvertu jēdzienu „nodarbošanās” saprotams tāda veida darbs, kas prasa atbilstošu sagatavotību un kas ir cilvēka eksistences avots, kā arī profesija, kas cieši saistīta ar katra indivīda personību kopumā. Jēdziens „nodarbošanās” attiecināms uz nodarbinātību gan privātajā, gan publiskajā sektorā, turklāt arī uz tādām profesijām, kurās darba tiesiskās attiecības netiek dibinātas uz Darba likumā regulētā darba līguma pamata.

Satversmes 106.panta pirmajā teikumā nostiprinātās pamattiesības aizsargā personu pret visām valsts darbībām, kas ierobežo personas brīvību izvēlēties nodarbošanos, tomēr šī norma neliedz valstij noteikt prasības, kas personai jāizpilda, lai tā konkrētu nodarbošanos varētu īstenot, proti, Satversmes 106.pantā garantētās tiesības nav absolūtas. Atbilstoši Satversmes 116.pantā noteiktajam Satversmes 106.panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos var tikt ierobežotas, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Sabiedrības veselība arī ir viena no Satversmē ietvertajām konstitucionālajām vērtībām (93., 111.pants), kuras aizsardzībai valsts samērīgi var ierobežot citu personu tiesības. Līdz ar to valsts ir noteikusi ārsta profesiju kā reglamentētu, ar noteiktām prasībām, standartiem un atbildību.

Šobrīd ārstam psihoterapeitam nav normatīvajos aktos noteikti ierobežojumi darboties citās profesijās, sniedzot ar ārstniecību nesaistītu pakalpojumu. Vienlaikus ir būtiski, lai šādā gadījumā ar ārstniecību nesaistītais pakalpojums tiek ļoti skaidri norobežots no personas, kas sniedz pakalpojumu, ārstnieciskās darbības. Tiesībsarga ieskatā situācija, kad pakalpojuma saņēmējs var tikt maldināts – arī netieši un neapzināti – par saņemtā pakalpojuma raksturu, nav savienojama nedz ar patērētāja tiesību aizsardzības principiem, nedz ar personas veselības aizsardzības mērķi.

Pārbaudes lietā pieejamā informācija liecina, ka oficiāli Iesniedzējs nav sniedzis personai ārstniecības pakalpojumus, tomēr no Ārstu biedrības pārbaudes lietas materiāliem izriet, ka persona, kurai Iesniedzējs sniedza psihoterapijas speciālista pakalpojumus, bija pārliecināta, ka saņēma ārsta psihoterapeita pakalpojumu, proti, maldījās attiecībā uz saņemtā pakalpojuma raksturu.

Nemot vērā šo aspektu, tiesībsargs pievienojas Veselības ministrijas viedoklim, ka ārstam psihoterapeitam, darbojoties psihoterapijas speciālista kapacitātē, jāņem vērā, vai katram individuālajam klientam ir vai nav iespējams sniegt kvalitatīvu un klienta vajadzībām atbilstošu palīdzību psihoterapijas speciālista kompetences ietvaros, vai klientam tomēr ir nepieciešama ārsta psihoterapeita palīdzība. Sniedzot klientam psihoterapijas speciālista konsultācijas, vai darbojoties jebkurā citā profesijā, kas nav saistīta ar medicīnu, personai, kas ir ārsts, ir skaidri jānošķir šīs darbības jomas, tās nedrīkst pārklāties, lai pakalpojuma saņēmējs netiek maldināts par saņemtā pakalpojuma raksturu.

Gadījumos, kad ir pamats uzskatīt, ka ārsta rīcība vai rīcības trūkums, darbojoties ar medicīnu nesaistītā profesijā, ir nodarījusi kaitējumu personas veselībai, šāds gadījums ir jāizmeklē, lai noskaidrotu, vai ārsts, darbojoties ar medicīnu nesaistītā profesijā, nav tomēr sniedzis personai pakalpojumus, ko ir tiesīgs sniegt vienīgi ārsts. Gadījumā, ja tā ir, tiesībsarga ieskatā, ārsta rīcība ir jāvērtē pēc ārsta profesijai piemērojamiem standartiem un attiecīgi jāpiemēro atbildība kā ārstam, neskatoties uz to, ka formāli ārsts ir darbojies citas profesijas ietvaros,

Savukārt gadījumos, kad persona, vienlaikus būdams ārsts, ir sniedzis klientam pakalpojumus citas profesijas ietvaros, un šie pakalpojumi ne tikai formāli, piemēram, pēc nosaukuma, bet arī pēc savas būtības nav vērtējami kā ārstniecība un nedublē ārstniecības metodes, tad šādā gadījumā nav pamata piemērot personai atbildību kā ārstam, jo ārstniecības pakalpojums nav sniegts.

Izvērtēt šos gadījumus un attiecīgi lemt par atbildības piemērošanas pamatotību var profesionālā apvienība, konkrētajā gadījumā Ārstu biedrība.

Šis konkrētais gadījums izgaismo plašāku problēmu. Proti, psihoterapijas speciālista profesijas nosaukums un tas, ka ārsts psihoterapeits un psihoterapijas speciālists darbā pielieto līdzīgas metodes, uz ko norāda gan Ārstu biedrības, gan LPB sniegtā informācija, nozīmē, ka gan ārsts psihoterapeits, gan psihoterapijas speciālists attiecībā pret personu, kas vēršas pēc pakalpojuma, īsteno psihoterapiju. Tas savukārt rada neskaidrību par šo profesiju atšķirībām, proti, vai tādas ir, un, ja ir, tad kādas tieši, un kā tās izpaužas praksē.

[4.2.5] Par psihoterapijas speciālista profesijas tiesisko regulējumu

Psihoterapijas speciālists nav ārstniecības persona, un šāds speciālists klientam nesniedz ārstniecības pakalpojumus. Psihoterapijas speciālists nav arī reglamentētā profesija. Par psihoterapijas speciālistu var strādāt sertificēts profesionālis ar profesionālu izglītību konkrētā psihoterapijas virzienā, kurš veic praktisku psihoterapeitisku darbu, taču psihoterapijas speciālists atšķirībā no ārsta psihoterapeita neveic ārstniecību.

Vienlaikus secināms, ka tiesiskais regulējums šobrīd nodrošina skaidru regulējumu tikai attiecībā uz ārsta psihoterapeita profesiju. Turklāt, izvērtējot kompetento iestāžu sniegto informāciju, secināms, ka Noteikumos par profesiju klasifikatoru profesija “psihoterapijas speciālists” ir ievietota neatbilstošā kategorijā, jo psihologu un psihoterapijas speciālistu pielietotās metodes, kā arī prasības šīm profesijām atšķiras.

LNPPSA mājas lapā sniegtā informācija, ka atbilstoši Latvijas tiesiskajam regulējumam “psihoterapijas speciālists ir cilvēks ar profesionālu izglītību konkrētā psihoterapijas virzienā, kurš ieguvis augstāko izglītību”, nav korekts, jo psihoterapijas speciālista profesijas standarts un izvirzāmās prasības šobrīd Latvijas tiesību aktos nav noteiktas.

Attiecībā uz profesijas “psihoterapijas speciālists” statusu, tiesībsarga ieskatā ir nepieciešams šīs profesijas tiesiskais regulējums, tostarp izglītības un kvalifikācijas prasību noteikšana, darba metožu noteikšana un precīzas kategorijas profesiju klasifikatorā noteikšana.

LPB mājas lapā ir ietverta informācija par profesiju “psihoterapijas speciālists” un sniegts tās salīdzinājums ar psihologa, psihiatra un ārsta psihoterapeita profesijām⁴⁶:

“Psihologs ir speciālists ar augstāko izglītību psiholoģijā. Viņš var palīdzēt gadījumos, kad nepieciešams veikt psiholoģisko izpēti, kā arī situācijās, kad klientam nepieciešama īstermiņa psiholoģiska palīdzība. Psiholoģiskā konsultēšana ir ļoti efektīva krīzes situācijās un ir vairāk vērsta uz klienta tagadnes grūtībām vai nākotni, taču psiholoģisko konsultāciju laikā mazāk tiek pētīta problēmu izcelsme.

Psihiatrs ir speciālists ar medicīnisko izglītību. Viņš var palīdzēt gadījumos, kad cilvēkam ir aizdomas par kādu psihisku saslimšanu un nepieciešama medikamentoza terapija. Psihiatrs uzstāda slimības diagnozi, nozīmē ārstēšanu un nepieciešamības gadījumā izraksta medikamentus. Psihiatriskā ārstēšana var notikt gan ambulatori, gan stacionāri.

⁴⁶ [Kas ir psihoterapijas speciālists? – Psihoterapija](#)

Psihoterapeits un psihoterapijas speciālists palīdz risināt problēmas, kas jau ilgstoši traucē dzīvot un visticamāk nāk no bērnības. Izveidojot ilgstošas terapeitiskas attiecības ar katru konkrēto klientu, terapeits palīdz cilvēkam dziļi izprast savu personību un attiecības ar citiem, tikt skaidrībā par saviem dzīves mērķiem un patiesajām vajadzībām.”

Tiesībsarga ieskatā LPB mājas lapā ievietotā informācija būtu jāprecizē, norādot, ka šobrīd Latvijā ir gan ārsti psihoterapeiti – speciālisti ar medicīnisko izglītību, gan psihoterapijas speciālisti – speciālisti ar cita veida izglītību.

Savukārt tajā, ka psihologs un ārsts psihoterapeits ir reglamentētās profesijas ar valsts noteiktu standartu, prasībām un pārraudzības mehānismu, bet psihoterapijas speciālists tāds nav, ir saskatāma problēma, kas jārisina, nodrošinot pienācīgu tiesisko regulējumu attiecībā uz psihoterapijas speciālistu profesiju.

Tiesībsarga ieskatā ir jāizstrādā psihoterapijas speciālista profesijas standarts, kvalifikācijas prasības un pārraudzības mehānisms, kā arī jānodrošina atbilstoša kategorija profesiju klasifikatorā.

Tas ir būtiski, jo, kā atzīst arī nozares profesionālās organizācijas, psihoterapijas speciālisti savā darbā pielieto tās pašas psihoterapijas metodes, ko ārsti psihoterapeiti, un attiecīgi abu profesiju pakalpojuma sniedzēju saturs, tostarp to ietekme uz personu un kas saņem pakalpojumu, un uz personas veselību, ir salīdzināma. Līdz ar to, nav saprotama situācija, kurā vienai no šīm profesijām ir noteiktas stingras prasības un uzraudzība, bet otrai nav pat ārējos tiesību aktos noteiktu prasību profesionālai kvalifikācijai.

Ņemot vērā, ka psihoterapeita darbs, cita starpā, ir vērsts uz personas psihiskās veselības atjaunošanu un nostiprināšanu, un sabiedrības veselība ir viena no īpaši sargājamām jomām, situācija, kurā kādam no psihoterapeita profesijas veidiem nav skaidri noteiktu prasību un uzraudzības, nav atbilstoša sabiedrības interesēm.

[5] Tiesībsarga rekomendācijas

Pamatojoties uz pārbaudes lietā noskaidroto, tiesībsargs sniedz šādas rekomendācijas atbildīgajām institūcijām:

[5.1] Ārstu biedrībai sadarbībā ar Veselības ministriju:

[5.1.1] Izvērtēt nepieciešamās izmaiņas normatīvajā regulējumā, lai precizētu Aroda tiesas (un nepieciešamības gadījumā arī citu Ārstu biedrības institūciju, piemēram, Ētikas komisijas) faktisko statusu un uzdevumus deleģētās valsts pārvaldes funkcijas – ārstu un zobārstu sertifikācija – īstenošanā.

[5.1.2] Normatīvi nostiprināt Ārstu biedrības statusu ārstu un zobārstu disciplināratbildības jomā, nodrošinot skaidru tiesisko regulējumu, tiesību un pienākumu apjomu.

[5.1.3] Ņemot vērā šajā atzinumā minēto, tostarp Ārstu biedrības norādi par resursu nepietiekamību, nodrošināt, ka Aroda tiesas resursi ir atbilstoši tās uzdevumiem un ļauj nodrošināt valsts deleģētās funkcijas, ievērojot labas pārvaldības principu un cilvēktiesības.

[5.2] Ārstu biedrībai:

[5.2.1] Veikt nepieciešamos papildinājumus Aroda tiesas nolikumā vai izstrādāt atsevišķu Aroda tiesas procesa reglamentu, nodrošinot Aroda tiesas pilnvaru un pārbaudāmo personu tiesību līdzsvaru Aroda tiesas procesā.

Iekļaut informāciju par Aroda tiesas procesu, t.sk. pārbaudāmās personas procesuālo statusu, Aroda tiesas statusu, procesa termiņiem u.tml. Aroda tiesas nolikumā vai reglamentā, tādējādi gan atvieglot Aroda tiesas darbu, gan arī nodrošinot pilnīgāku informāciju pārbaudāmajām personām par to tiesībām un pienākumiem.

Precizēt Aroda tiesas statūtu 77.3.apakšpunktu, kas noteic, ka Aroda tiesa, atzīstot pārbaudāmo ārstniecības personu par vainīgu aroda pārkāpuma izdarīšanā, var pieņemt lēmumu anulēt ārstniecības personai izsniegto sertifikātu. Šāds formulējums ir maldinošs, jo lēmumu par sertifikāta anulēšanu var pieņemt vienīgi Sertifikācijas padome. Ieteicams noteikt, ka Aroda tiesa šādā situācijā var izteikt priekšlikumu Ārstu biedrības Sertifikācijas padomei par attiecīgās ārstniecības personas attiecīgā sertifikāta anulēšanu.

[5.2.2] Izvērtēt un nepieciešamības gadījumā precizēt Aroda tiesas un Ētikas komisijas pilnvaras, nodalot šo institūciju funkcijas un nosakot, kuros gadījumos pārkāpumus izskata Aroda tiesa, kuros – Ētikas komisija, un kuros – abas šīs institūcijas.

[5.2.3] Veikt Aroda tiesas procesa izvērtējumu Iesniedzēja lietā un tā trūkumu iespējamo ietekmi uz Iesniedzēja procesuālajām tiesībām un procesa iznākumu.

[5.3] Izglītības un profesijas standartu nozares jomā kompetentajām institūcijām sadarbībā ar psihoterapijas nozares profesionālajām organizācijām:

[5.3.1] izvērtēt, kāds regulējums jānosaka psihoterapijas speciālista profesijai: vai tā būtu jānosaka par reglamentēto profesiju, vai arī jānosaka tikai profesionālās darbības pārraudzība;

[5.3.2] pamatojoties uz šī atzinuma 5.3.1.apakšpunktā minētās izpētes rezultātiem, nodrošināt psihoterapijas speciālista profesijas standarta vai profesionālās kvalifikācijas prasību un profesionālās darbības pārraudzības mehānisma regulējuma izstrādi, kā arī atbilstošas kategorijas noteikšanu profesiju klasifikatorā.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25.panta pirmo, trešo un ceturto daļu, pārbaudes lietas izskatīšana tiek pabeigta. Lūdzu kompetentās institūcijas **līdz 2024. gada 31. oktobrim** informēt tiesībsargu par šajā atzinumā ietverto rekomendāciju izpildi.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne